

Opis źródła:

W XIX wieku zarówno Galicja, jak i Irlandia borykały się z dużym poziomem biedy i ubóstwa, jednak z różnych powodów. W Galicji, która była ówczesnie częścią zaboru austriackiego, bieda wynikała głównie z opresyjnej polityki zaborcy, wysokich podatków oraz braku inwestycji i rozwoju gospodarczego. Chłopi byli często zadłużeni i zmuszeni do pracy na polach szlachty, co jeszcze bardziej pogłębiało ich biedę. Natomiast w Irlandii, bieda była wynikiem głównie struktury społeczno-ekonomicznej związanej z systemem dziedzicznego ziemiaństwa, który doprowadził do głodu i emigracji w czasie Wielkiego Głodu (potato famine) w latach 1845-1852. Irlandia była uzależniona od rolnictwa, a głównym produktem był ziemniak, który był podstawowym pokarmem dla biednych mieszkańców. Głód spowodowany zarazą ziemniaka spowodował śmierć setek tysięcy ludzi oraz emigrację milionów Irlandczyków. Irlandczycy mieli także ograniczone prawa polityczne, co utrudniało walkę o poprawę warunków życia, ponadto często płacili wysokie czynsze angielskim właścicielom ziemskim. Fragment *Nędza Galicyi...* dotyczy właśnie porównania niedoli mieszkańców tych dwóch rejonów.

Miejsce wydania:

Stanisław Antoni Szczepanowski, *Nędza Galicyi w cyfrach i program energicznego rozwoju gospodarstwa krajowego*, Lwów 1888.

Tekst źródła:

Jedynie stosunki irlandzkie przed pamiętnym głodem w roku 1846, nadają się do porównania.

Tak samo jak każdy statystyk mógł na podstawie cyfr produkcji krajowej i zaludnienia przepowiedzieć w Irlandii klęskę z r. 1846, jako niechybne następstwo jednorazowego nieurodzaju kartofli, tak też i u nas najprościejsze rozglądnięcie się, wystarcza do nabrania przekonania, że w Galicji przygotowuje się nowa Irlandia, i że nieurodzaj kartofli niebawem i u nas może mieć te same fatalne skutki, które pociągnął za sobą w Irlandii w r. 1846 r. Od tego czasu kraj ten stracił przez emigrację do Ameryki do pięciu milionów ludu, tak że pomimo wielkiej przewagi urodzin nad śmierciami, ludność się obniżyła z 8 ½ na 5 milionów. Jeżeli pomimo tego dla znacznej części ludności irlandzkiej stosunki się nie polepszyły, to wina tkwi tam w stosunkach społecznych, a mianowicie w nadmiernej czystej intracie, którą właściciele irlandzcy wywożą corocznie poza granice kraju. Irlandia z wszystkich krajów europejskich posiada w stosunku do ludności, najwięcej, bydła, masło i ser irlandzki są sławnej dobroci i

poszukiwane w Anglii, ale dla Irlandczyka nie z tego nie zostaje. Dieta robotników wiejskich w południowej Irlandii przedstawia się podług urzędowych raportów angielskich jak następuje: maślanka z kartoflami na śniadanie, kartofle z maślanką na obiad, a dla odmiany maślanka z kartoflami na kolację. Południowe prowincje Irlandii są też jedynym krajem na świecie, gdzie położenie części ludności jest równie nędzne jak położenie przeciętne całego ludu galicyjskiego. Przeciętna ludność całej Irlandii stoi zaś znacznie wyżej od Galicji.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie są podobieństwa między sytuacją w Irlandii przed głodem w 1846 roku a sytuacją w Galicji?
2. Dlaczego, pomimo przewagi urodzin nad śmierciami, ludność Irlandii się obniżyła?
3. Jakie produkty rolnicze są znane z Irlandii i dlaczego Irlandczycy nie korzystają z nich ekonomicznie?
4. Jakie jest ogólne porównanie poziomu życia między przeciętną ludnością Irlandii a Galicji?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie czynniki społeczne i ekonomiczne wskazywały na możliwość podobnej klęski w Galicji?
2. Jakie były główne wyzwania, przed którymi stali chłopci w Galicji w XIX wieku?
3. Jakie podobieństwa i różnice można zauważyć w strategiach przetrwania chłopów w Irlandii i Galicji?

Literatura pomocnicza:

P. Franaszek, *Dieta chłopów galicyjskich na przełomie XIX i XX wieku*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 2016, t. 76.

J. Leskiewiczowa, *Kwestionariusz w sprawie żywienia się ludzi w Galicji*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 1978, nr 2, s. 179–187.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis